

SECTION 1. LEGAL ASPECTS

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-677-5-1>

LEGAL JUSTIFICATION FOR THE ADAPTATION OF THE INTERPRETATIVE ACTIVITIES OF PUBLIC AUTHORITIES IN UKRAINE TO EUROPEAN STANDARDS UNDER CONTEMPORARY CONDITIONS

ПРАВОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ АДАПТАЦІЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Hamburh I. A.

*PhD in Law, Associate Professor,
Academician,
International Academy of Social and
Legal Sciences and Public
Administration
Svit, Slovak Republic*

Гамбург І. А.

*кандидат юридичних наук, доцент,
академік,
Міжнародна академія
соціально-правових наук та
публічного управління
м. Світ, Словацька Республіка*

Із здобуттям незалежності у 1991 р. Україна обрала європейський вектор свого розвитку. Це, насамперед, означало трансформацію всіх сфер життєдіяльності для створення умов, коли держава житиме за принципами Європейського Союзу (ЄС) та його законами, що спрямовані на захист кожного громадянина та бізнесу. Багаторічний процес ознаменувався тим, що 17 червня 2022 р. Єврокомісія за умови виконання низки реформ рекомендувала, а 23 червня лідери 27 країн-членів ЄС ухвалили рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС [1]. Безумовно, певним поштовхом до цього стала повномасштабне вторгнення на територію України і встановлення правового режиму воєнного стану з 24 лютого 2022 р., коли Президент України вже 28 лютого 2022 р. підписав заявку на членство в ЄС. Європейська інтеграція прямо пов'язується з необхідністю імплементації європейських правових стандартів, зокрема у сфері забезпечення прав людини, верховенства права та ефективного правосуддя. У цьому контексті саме інтерпретаційна діяльність органів державної влади, тобто різновид юридичної діяльності, що полягає у

з'ясуванні та роз'ясненні змісту норм права з метою забезпечення їх правильного розуміння, застосування та реалізації, стає ключовим механізмом впровадження європейських стандартів у національну правову систему.

Важливим чинником є зростання ролі практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) як джерела права в Україні. При цьому Рішення ЄСПЛ виконують функцію нормативно-ціннісного орієнтира для національних органів, зокрема Конституційного Суду України, і застосовуються не лише у справах проти України, а й щодо інших держав-учасниць Конвенції [2]. Це вимагає вироблення єдиних підходів до їх інтерпретації та інтеграції у національну правозастосовну практику.

Також, в умовах воєнного стану значно зростає роль органів державної влади у забезпеченні балансу між публічними інтересами та правами людини. Це потребує гнучких, але водночас стандартизованих інтерпретаційних підходів, що відповідають європейським вимогам справедливості та пропорційності.

Отже, у контексті гармонізації національного законодавства з правом ЄС та застосування практики ЄСПЛ перед національними судами та іншими органами державної влади постають нові завдання щодо забезпечення узгодженої інтерпретації (тлумачення) правових норм з урахуванням міжнародних стандартів.

В Україні існує нормативно-правова основа для адаптації інтерпретаційної діяльності органів державної влади до європейських стандартів. Це, насамперед, Конституція України від 28 червня 1996 р., де, зокрема, у ст. 8 визнається принцип верховенства права та у ст. 9 – пріоритет чинних міжнародних договорів [3]; Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 р., який «регулює відносини, що виникають у зв'язку з обов'язком держави виконати рішення Європейського суду з прав людини у справах проти України; з необхідністю усунення причин порушення Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод і протоколів до неї; з впровадженням в українське судочинство та адміністративну практику європейських стандартів прав людини; зі створенням передумов для зменшення числа заяв до Європейського суду з прав людини проти України» [4]; Рішення Конституційного Суду України, зокрема Справа про офіційне тлумачення положень ст. 95 Конституції від 27 листопада 2008 р., де акцентується увага на європейській правовій традиції [5]; Угода про асоціацію між Україною та ЄС від 27 червня 2014 р., стаття 1 якої визначає зміцнення поваги до демократичних принципів та верховенства права як основу асоціації [6]; Закон України «Про правотворчу

діяльність» від 24 серпня 2023 р., який закладає сучасні підходи до ієрархії нормативних актів та їх інтерпретації [7] і т.ін.

Аналіз практики інтерпретаційної діяльності органів державної влади України (Верховної Ради України як органу законодавчої влади; Кабінету Міністрів України як вищого органу у системі виконавчої влади; центральних органів виконавчої влади, судових органів) дозволяють окреслити низку проблем інтерпретаційної діяльності в сучасних умовах. Тобто, попри позитивні зрушення, існують бар'єри, що заважають ефективній адаптації. До них можна віднести: 1) колізійність законодавства (наявність суперечливих норм, що ускладнює єдине тлумачення, часто призводить до «відомчого» трактування правових норм на користь державних органів, а не громадянина); 2) мовний бар'єр та термінологічні розбіжності (складність автентичного перекладу понять *acquis communautaire* (наприклад, терміни «*proportionality*» або «*good administration*»); 3) воєнний стан (необхідність балансування між заходами національної безпеки та збереженням суті конституційних прав, що вимагає від органів державної влади надзвичайно точної інтерпретації обмежень тощо.

У зв'язку з цим для успішної адаптації можна запропонувати наступні шляхи вдосконалення інтерпретаційної практики. Насамперед, органи державної влади при роз'ясненні норм мають використовувати практику Суду справедливості ЄС як допоміжний інструмент. Доцільно створити єдиний реєстр офіційних роз'яснень органів влади з обов'язковою перевіркою на відповідність стандартам Ради Європи.

Одним з перспективних напрямів вбачається вдосконалення законодавчого регулювання інституту офіційного тлумачення. Прийняття спеціального законодавчого акта, який би системно визначав основні засади інтерпретаційної діяльності, сприяло б підвищенню правової визначеності та забезпеченню єдності правозастосовної практики.

Отже, правове обґрунтування адаптації інтерпретаційної діяльності полягає у переході від формально-позитивістського підходу до ціннісно-орієнтованого тлумачення, що пов'язаний із розвитком прав людини та практикою ЄСПЛ і Суду ЄС. Тобто органи державної влади перестають діяти лише формально, а починають тлумачити норми у світлі Конституції та прав людини, орієнтуватися на європейські стандарти, застосовувати принципи, а не лише правила. Тільки через забезпечення єдності тлумачення на основі верховенства права Україна зможе де-факто інтегруватися в європейський правовий простір.

Література:

1. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. Урядовий портал. Служба Віце-прем'єр-міністра України, опубліковано 23 червня

2022 року о 21:41. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes>

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). Міжнародний документ від 04.11.1950 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення 28.03.2026).

3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. Редакція 01.01.2020.

4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260. Редакція від 02.12.2012.

5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Кабінету Міністрів України про офіційне тлумачення положення частини другої статті 95 Конституції України та словосполучення «збалансованість бюджету», використаного в частині третій цієї статті (справа про збалансованість бюджету) від 27.11.2008 р. № 26-рп/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v026p710-08#Text> (дата звернення 28.03.2026).

6. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. 27.06.2014. Ідентифікатор: 984_011. Редакція від 14.10.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення 28.03.2026).

7. Про правотворчу діяльність: Закон України від 24.08.2023 р. № 3354-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 93. Ст. 364. Редакція від 19.04.2025.